DESET ZAPOVIJEDI MAJKE HRVATSKE

SVIM VJERNIM SINOVIMA I KĆERIMA

ZAPISAO IH

VJEKOSLAV KLAIĆ

PREŠTAMPANO IZ „HRVATSKE NJIVE“ OD GOD. 1917. BROJ 2-10

ZAGREB 1926.
TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

Prema radu: Mira Kolar-Dimitrijević (Sveučilišna profesorica u mirovini, Zagreb)
HRVATSKI POVJESNIČAR VJEKOSLAV KLAIĆ I NJEGOV DOPRINOS ODGOJU HRVATA
(Povodom 80. godišnjice Klaićeve smrti)
UDK 930-05 Klaić, V. Nerazvrstan rad Primljeno: 29. 2. 2008.
Fusnote autorice.

I. Govori hrvatski!

Bog ti je darovao divni jezik hrvatski, kako ga gotovo više na svijetu nema.
On je zvučan i bogat, tako da njime možeš izreći sve, što ti pamet kaže i srce osjeća.
Griješiš protiv Boga i prirode, kad ne govoriš hrvatski, gdje god treba i kad ti se zgoda nadade. Govori hrvatski u kući i u javnosti, jer samo po jeziku tvome znat će svijet, da si Hrvat. Ako kažeš, da si Hrvat, a ne govoriš svojim rodjenim jezikom, onda naprosto lažeš. Ptica se pozna po perju, a čovjek po govoru.
Nastoj, da govoriš hrvatski što ljepše i savršenije, kao da iz najbolje knjige čitaš. Jer velika je sramota, kad kažeš, da si Hrvat i ne govoriš savršeno svojim materinjim jezikom. Nemoj upletati u svoj hrvatski govor riječi tudjinske (njemačke, talijanske ili turske), jer tim odaješ, da si rob tudjincu, ili da ne znaš svoga jezika.
Uči i cijeni takodjer strane jezike, ali govori njima samo u krajnjoj potrebi i kad si u tudjoj zemlji. U svovoj domovini, u Hrvatskoj, ne vrijedjaj majke svoje tudjim govorom. Najmanje pak da to činiš tudjincu za volju, koji dolazi s trbuhom za kruhom. Neka tudjinac nauči najprije hrvatski, ako želi da se zakloni u Hrvatskoj. Ako tudjinca susrećeš njegovim jezikom, on će te omalovažavati i prezirati; ako ga prinudiš, da govori tvojim jezikom, on će te cijeniti i poštivati.
Svom snagom pako poradi, da ti porodica vazda govori samo hrvatski, da hrvatski misli, osjeća i radi. Jer hrvatska porodica najjači je bedem hrvatstva: *jedna jednita svijesna obitelj hrvatska vrijedi za čitavu regimentu na bojnom polju!*[1]

II. Radi!

Bog ti je stvorio dvije ruke, - ne da ih prekrstiš i dangubiš, već da njima radiš. Raditi možeš i nogama, i te kako! A i glavu imaš, da njome misliš i radiš, a ne da blejiš u zrak. Jer čovjek baš je i stvoren za rad kao malo koje drugo stvorenje Božje.
Raditi nije sramota nego dika. Nije onaj gospodin, koji ništa ne radi, trateći vrijeme i novac, što ga je baštinio, - već je gospodin onaj, koji je radom svojim stekao imetak. Radi stoga dan i noć, a radi sustavno i razložito, da ti rad bude koristan. Pregni raditi svim žarom i oduševljenjem: ne radi samo od nužde i potrebe, nego i za zabavu. Neka se želja za radom uvriježi u tvojoj duši tako, da ne budeš mogao ni živjeti bez ustrajnog rada.
Ustrajan i razložit rad koristi tijelu i duši.
Nije istina, da rad ubija. Od samoga rada nije još nitko umro. Nasuprot stoji, da se ustrajnim i sustavnim tjelesnim radom samo tijelo jača i krijepi.
Ne smije se doduše raditi u jedan mah do krajnjega umora, ali od dangube do krajnjega umora dalek je put. Ako si se umorio tjelesnim radom, odmaraj se radeći glavom; ako te je umorio duševni rad, a ti se prihvati rada rukama ili nogama.
Rad je koristan i za dušu. Besposlica mora uroditi grijehom i porokom svake vrsti. Tko radi, zlo ne misli. Radom ćeš smiriti i strasti svoje. Jer kad radiš izdašno i neprekidno, tako te obuzme rad, da za drugo nijesi ni podoban.
A ni zli sni ne će te mučiti, ako si umoran od rada tvrdo usnuo.
Napokon ti podaje rad i zemaljskog blaga. Ako i ne postaješ brzo i uvijek bogat, privredjuješ bar toliko, da možeš pošteno i pristojno živjeti. Ne treba ti ničije

[1] Modificirana Napoleonova misao o hrvatskim vojnicima.

milostinje, ne treba ti moljakati, a nijesi takodjer u napasti da se dočepaš čega nezakonitim ili nedopuštenim načinom. Slatko jedeš krušac, koji si privrijedio u znoju lica svoga.

III. Štedi!

Lijepo kaže narodna poslovica: "*U radiše svega biše, u štediše jošte više*."

Treba dakle ne samo raditi, nego i štedjeti. Jer zgodno kaže opet druga narodna poslovica; "*Tko ne zna štedjeti, brzo će mu nestati*."

Teško onome, za koga se može reći: "*Što je ruha, na njemu je, a što kruha, u njemu je."* A još teže je po onoga, koji je raspikuća, pa se tješi pjevajući: "*Što dobijemo, to zapijemo."*

Štedjeti je lako, samo ako hoćeš. Neka ti bude prvo pravilo, da nikad ne potrošiš sve ono, što si svojim radom privredio nego da svakom prigodom bar nešto od svoje zarade otkineš i pohraniš. Ato ćeš tako udesiti, da trošiš tek za ono, što ti je od najpreče potrebe, a da se kaniš onoga, što je suvišno.

Štedjeti je slast. *Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača,* a para do pare gotov imetak. Samo pripazi, da ti se slast štednje ne izrodi u strast, pa da od štediše ne postaneš škrtac.

Štedjeti je tvoja sveta dužnost, koju moraš vršiti i zbog sebe samoga, i zbog svojte svoje, i zbog naroda i domovine svoje. Štedi za sebe samoga, jer kad te snadje nevolja ili kad ti nestane privrede, kako da se goloruk proturaš u svijetu? Zar s dugom, koji je zao drug? Stoga čuvaj bijele novce za crne dane. Štedi zbog svojih milih i dragih, da starcima roditeljima vratiš, što su te u svijet opremili, a djeci svojoj, koja nijesu kriva što si ih porodio, da pomažeš, dok stanu na svoje noge. Napokon je i rodjena gruda, iz koje si nikao i koja te hrani, zavrijedila, da joj se odužiš makar u smrtnom času, kad se opet vraćaš u blago krilo njezino.

Štedimo dakle svi: staro i mlado, muško i žensko! Naročito vi, žene hrvatske, kanite se gizde i raskoši svake. Dobra kućanica drži tri ugla kuće, mnogo puta još i četvrti. Samo brižna i štedljiva žena vjerna je ljuba svome bračnome drugu, a dobra majka djeci svojoj.

Slabo će pomoći svi politički programi, kojima se nastoji pridići i spasiti narod hrvatski, da ne propadne u silnoj vrevi naroda. Hrvatski narod održat će se tek onda, ako se nauči raditi i - štedjeti.

IV. Budi umjeren i trijezan!

Nema traga ni radu ni štednji, ako ne živiš umjereno i trijezno. Umjereno u svemu i svačemu, a naročito kad jedeš i piješ.

Uči nas Sveto pismo, da je Bog stvorio čovjeka na sliku i priliku svoju.

Pa zar da presit i pijan čovjek bude slika božja? Nije ni slika životinjska, jer se nerazumna životinja ne prejeda i ne opija. Ili zar si kad vidio konja da se je prejeo, ili pseto da se je opilo? Životinji brani pusti nagon, da se naždere i napaja preko mjere; a ti, razumno stvorenje, da budeš gori od nje?

I sam puk hrvatski, gdje ga nije još zarazila kuga neumjerenosti, zgraža se gledajući gurmanca ili pijanduru. Nikad sita zove puk izjelicom, proždrlicom, žderonjom, pače i izjedi-pogačom: a netrijezna vinopiju pijanicom, lokalom, pijančinom, a i ispičuturom.

Neumjerenost kod jela i pila zametak je mnogomu zlu i poroku. Dobro kaže narodna poslovica: "*Pijanoj snaši mili djeveri*". Neumjereno jelo škodi i tijelu i duši. Tijelo slabi i čini ga tromim, a svakako nesposobnim za ustrajni rad; dušu pak posve poništuje i ubija. Koliko je ljudi od vina i rakije pomahnitalo! Koliki su ljudi opet neumjerenošću svojom prekratili svoj vlastiti život, te tako postali samoubojicama! Gdjekada i sama priroda kao da hoće žigosati izjelice i

pijandure, pa ih iznakazuje omašnim trbušinama i crvenim nosovima. A tek da vidiš želudac i džigericu okorjela pijanice!
Teško narodu, koji nije navikao "boraviti trijezne dane". Kukavne li vojske, koju moraš opijati, kad ju šalješ u boj! Velika rimska država stala je propadati, kad se je za Rimljane počelo govoriti: "*Jedu da bljuju, a bljuju da jedu*." Mletački poslanici opet više puta javljaju u svojim izvještajima, kako su se ugarske čete u 15. stoljeću opijale, da budu srčanije u boju. Zar je onda čudo, da je Ugarsku stigla katastrofa na Mohačkom polju?
Kanimo se dakle gošćenja i pijanaka, osobito u ovo teško doba. Budimo umjereni i trijezni, pače kojiput otkidajmo od usta za narodne - hrvatske - potrebe.
Jer tek nakon velikoga i dugoga posta narodnoga može jednom svanuti vedri dan uskrsnuća hrvatskoga.

V. Čuvaj zdravlje!

Umjereno i trijezno življenje koristi u velike i zdravlju. Ali to nije dosta.
Moraš još naumice i sustavno poraditi, da svoje zdravlje uščuvaš i život svoj produljiš do najdublje starosti.
Kažu, da je zdravlje najveće blago, što ga čovjek može na ovome svijetu imati. Kad je tako, a jest tako, onda si najveći zločinac spram samoga sebe, kad to najveće blago svom pomnjom ne čuvaš. A sačuvat ćeš ga svakako, ako se svega kloniš, što bi ti zdravlju nauditi moglo. Ako ti škodi lula i duhan, a ti razbij lulu i razaspi duhan; ako tebi, hrvatska ženo, smeta steznik ili tijesne cipelice, a ti ih baci na stran. Kome si mila, ostat ćeš i dalje draga sve bez steznika i paklenih muka na nogama.
Ali treba zdravlje i krijepiti. Zdravlje se troši godinama, pa treba istrošene sile svedjer nadoknadjivati. To ćeš postići sustavnim jačanjem tijela svoga, jačanjem udova svojih, mišica svojih i živaca svojih. A to možeš lako postići, pa bio i gola sirotinja, jer za to treba tek čvrste volje, pa hladne vode i svježeg zraka. Pa da vidiš čuda golemoga!
Ne boj se hladne vode! Ne kaže se zaludo: "*Zdrav kao riba*", jer ribi daje zdravlje voda, za koju mnogi tvrde, da je praizvor svega života. Vodom čistiš i krijepiš svoje tijelo, a čistoća je prvi i glavni uvjet zdravlju i snazi. Sluti to i puk hrvatski, kad snagom krsti tako čistoću kao i jakost tijela. Snažan momak u jednu je ruku čist i pristao, a u drugu zdrav i jak.
Ne boj se svježeg zraka ni sunčanoga žara! Pod nebeskim svodom, a na svježem zraku i na sunčanom žaru živi čitava priroda sa tri carstva svoja. Tu se radja, niče, raste, svate, hrani i dozrijeva nebrojeno mnoštvo stvorova Božjih.
Jedini čovjek da se je izrodio i da se je stisnuo u tamne nezračne odaje?!
Prirodno jačanje tijela podupri, razumni čovječe, još i umijećem svojim.
Tako su nekad radili grčki Spartanci, tako rade uz druge narode u naše doba slavenski Česi.[2] U Češkoj je postala lozinka: "*Tko je Čeh, taj je Sokol*", i tako je češki narod dobio svoju narodnu vojsku. I u hrvatskom narodu neka prevlada lozinka: "*Tko je Hrvat, taj je Sokol*." Čuvajmo zdravlje, jačajmo tijelo, krijepimo mišice i živce. Mišice da nam budu tvrdje od kamena, a živci jači od željeza. Jer trebat će nam jedno i drugo.

---

[2] Sokol je tjelovježbena organizacija koju su osnovali Mladočesi u Pragu 1862. godine. Pod vodstvom M. Tyrša (1821.-1884.) Sokol se razvio i kod drugih naroda. U Zagrebu je 1874. osnovan Hrvatski sokol koji se najvećim dijelom integrirao poslije 1920. u centralističku režimsku jugoslavensku organizaciju.

VI. Ženi se!

Govore: Teško je breme života, jedva se sam proturaš, pa da se još ženiš!

A ja ti velim: *Ženi se i udavaj, jer ako je breme života teško, lakše ćeš ga snositi u dvoje, nego svaki za sebe.*

Od krajnjeg istoka, gdje se roče ruski "Božji ljudi" i "Skopci"[3] pa do dalekog zapada, gdje se u Francuskoj okupljaju pobornici slobodne ljubavi, čuje se po Evropi lozinka; *Ne ženi se, kad možeš i bez toga živjeti!* Ali kud i kamo jače ozvanja glas velike prirode, koja ti dovikuje: *Ženi se i udavaj, jer si društveno biće, a prvi zametak čovječjemu društvu je brak i obitelj!*

Istina: sveti Pavao kaže, da dobro činiš kad se ženiš, a još bolje kad se ne ženiš. Ali sam Bog blagoslovio je već Adama i Evu u raju, i rekao je njima: *"Rastite i množite se, i napunite zemlju."*

A hrvatski puk zgodno kaže: *"Čovjek bez žene, glava bez tijela, a žena bez čovjeka, tijelo bez glave",* ili *"Čovjek je sam kao dub posječen*", pa još dodaje: "*Ni u raju nije dobro samomu".*

Ženite se dakle i udavajte se, hrvatski sinci i kćeri, svi redom, ako i kako samo možete! Ženite se razborito, a ne ludo. Ženite se rano, kad ste u naponu snage i u cvijetu djevičanstva svoga. Velika je nevolja, kada čovjek uzima ženu, nakon što je istrošio svoju snagu: a gotova je rugoba, kad djevojka hoće da dodje pod kapu, pošto je promijenila desetak ljubavnika. To nije sveti brak, već ili nemoćnica ili opskrbilište!

Radjajte djecu! Djeca su blagoslov Božji, te ih nikad u kući suviše nema.

Divno veli narodna riječ: "*Ženidba bez djece onako je kano i dan bez sunca*." Djeca su briga roditelja, ali su slatka briga i veselje njihovo. Ima i u najskladnijoj porodici tuge i žalosti, ali redovito pretežu srećni i radosni dani. A domovina ti je milija, kad u toj domovini boravi tvoja porodica koja je dijelak tvoga naroda. Gotovo bi mogao sumnjati, da li mogu mrzovoljasti bećar i samoživa žena domovinu onako žarko ljubiti, kao otac i majka brojne porodice?

Jesi li kad vidio taj prizor? U priprostoj, čistoj sobi sjedi za stolom ljudina, vrativši se s teška posla, pa će da užina. Oko njega posjedalo šestero nejačadi, jedno drugomu do uha. Gojna majka metnula na stol pladanj kao čisto zlato žutih žganaca, pa ih dijeli djeci, koja s viljuškama stoje pripravna, da ih progutaju. Podsmijeva se srećna majka, a ćaćko uživa. Krasna li prizora, koji je zavrijedio, da ga umjetnik slika proslavi kistom svojim!

Često se čuje tužba: "Malen je nas Hrvata broj!" Do nas je, da nas bude što više, da nas za dva pokoljenja bude dva puta i tri puta toliko. U Ruskoj i Njemačkoj broj se je naroda za ciglih četrdeset godina podvostručio!

Jedno stoji neoborivo: Ako ne bude Hrvata, ne će biti ni Hrvatske.

VII. Uči i napreduj!

Kaže se, da je u zdravu i jaku tijelu takodjer zdrava i jaka duša. Ali i duša zardja, ako je ne njeguješ. Aponjegovat ćeš ju poglavito tako, da svedjer učiš i napreduješ.

Ne uči tek iz pisanih i štampanih knjiga, uči iz knjige života. Ona stara narodna: *"Pleti kotac, kao što i otac",* ne vrijedi za nauk i napredak, nego tek za posvećene običaje i kreposti predaka tvojih.

Uči svagdje i od svakoga. Uči i od tudjina, koji se je u tvojoj domovini naselio. Ne mrzi toga tudjina, niti ne jadikuj, da ti kruh otima; već pregni svom snagom, da naučiš sve, što on znade i umije. Ori i kopaj, kako on čini, sij i sadi poput njega, pa ćeš žeti i kositi kao i on. Gradi poput njega kuću od kamena i opeka, a ne od

---

[3] Ljudi koji se odriču fizičke ljubavi iz etičkih ili fizičkih razloga. Sinonim za eunuhe.

pletera i slame. U jednu riječ: nastoj da ga dostigneš i prestigneš, pa ne ćeš kukati, da te kruha lišava i s rodjene grude tjera. Ako može marljivi Bugarin[4]68 kao baštovan čitavu Hrvatsku povrćem hraniti, kako ne bi mogao i ti, koji imaš svoje zemlje na pretek! Samo treba znati i umjeti, a to ćeš postići tek učenjem. Stara narodna riječ kaže: "*Bolje je umjeti nego imati*."
U nekoj zemlji, daleko od Evrope, haračio neki paša. Narod u onoj zemlji bio tada još neuk, pa mislio, da tako mora biti. Ljubio pače paši skute i rukave, te bi bio za nj i krv svoju prolio. Uz pašu bio kao desna ruka njegova neka ulizica, pa htio zaslijepiti ostali svijet izvan onoga pašaluka, neka znade, kako je u pašaluku sve skladno i srećno. Stao u to ime uvoditi u zemlju nauke i umijeće, zidati palače, podizati škole i prigoniti narod učenju. Ali jednoga dana dosjetio se paša jadu, pa otjerao smjesta svoga doglavnika i obustavio svaki dalji napredak. Poslije bi paša govorio: "Učenjem postaju ljudi pametni, a pametni su ljudi - nezadovoljni". Da, nezadovoljni, jer razlikuju vlast od vlastodršca! Oni znadu, da je svaka vlast od Boga, ali znadu i to, da vlastodržac, koji ne poštiva Božje i ljudske zakone, nije od Boga, nego od samoga crnoga vraga. Pa neka i podje do vraga. Učenjem stičeš znanje, a znanje je imanje. Sve možeš izgubiti, što imadeš, ali znanje nikada. Znanje je moć, ono je sila jača od ma koje sila na svijetu.
Znanje je prva i najveća velevlast, koja se ničim ne da oboriti. Zato se i svi siledžije ovoga svijeta žacaju znanja i onih, koji su se snagom znanja opasali. Znanjem se stvara prosvjeta, a prosvjeta vodi do slobode, nakon što su raspršeni tmasti oblaci neznanja i gluposti.
Hrvatski sine, uči i napreduj! Rasprši tminu neznanju i oslobodi se duševnoga ropstva. Sve ostalo, za čim ti duša gine, tada će samo sobom nefaljeno doći.

VIII. Budi svoj

Nije dosta da prosvijetliš um i da ga nakrcaš znanjem, treba da podaš stegu i svojim osjećajima i svojoj volji. Što ti kaže um, da je pravo i zdravo, neka i tvoje srce osjeća, a voljom pregni, da ono i izvršiš. Neka bude potpun sklad izmedju misli, osjećaja i volje tvoje, jer samo tako bit ćeš skladan, čitav čovjek, samo tako bit ćeš svoj, a ničiji drugi. Samo tako bit ćeš pravi značaj.
Budi svoj i značajan. Nikomu za volju, nikomu za ljubav ne skreni s puta, koji si jednom odabrao i kojim si pošao. Ne gledaj ni lijevo ni desno, već uvijek ravno preda se. Ne daj se odvratiti s puta istine, poštenja i ljepote ni milom ni silom, ni mitom ni prijetnjom: radi onako, kako ti skladno nalažu pamet, srce i volja tvoja. Pa neka se sav svijet drma i ruši naokolo tebe, ti stoj neustrašivo sred ruševina, koje su se nagomilale oko tebe, pa prijete da te pokopaju.
Budi svoj i vrši nada sve svoju dužnost. Vrši dužnost, makar i tegotna bila. Vrši svoju dužnost prema bližnjemu, prema domovini i narodu, prema vlasti i državi. Vršeći svoje dužnosti ne traži i ne očekuj ni pohvale ni nagrade; najljepšom i najvećom nagradom neka ti bude živa svijest, da si svoju dužnost ispunio. Daj Bogu što je Božje, i caru što je carevo; - ali traži i brani uporno svoje sveto pravo.
Jednako, tako vrši svoju dužnost, brani i traži svoje pravo. Ne popuštaj ni sili, ni zaklinjanju, kad se radi o tvojem pravu. Stoj za svoje pravo, makar se svi vrazi

[4] Bugari su do 1914., a i u međuratnom razdoblju, dolazili rano u proljeće u Slavoniju, pa čak i u Zagreb, i ovdje obrađivali zemlju koju su uzeli u zakup te proizvodili povrće za tržnicu. Svake su jeseni ponovno odlazili kući u Bugarsku. Tako je bilo i do Informbiroa 1948. godine.

pakleni urotili protiv tebe. Nije sila jača od prava; svaka je sila za vremena, a pravo je vječno, tek ne smije da se pogne onaj, koga pravo zapada.
Pravo se može gaziti, ali pogaziti se ne može. Budi svoj: vrši svoju dužnost, drži svoje pravo i ne boj se nikoga osim jedinoga Boga. Ne moli ni traži pomoći ni od koga, ne očekuj nagrade ni od koga, već drži čvrsto samo ono, što si krvlju i znojem stekao. Ne nadaj se ničemu, jer je nada varava. Ne uzdaj se ni u koga, nego u se i u svoje kljuse.
Kad je pred sto i nekoliko godina veliki Napoleon gotovo smrvio njemački narod, njemački je mudrac Fichte[5] zdvojnim zemljacima svojim ovako govorio: "*Nijedan bog, nijedan čovjek, nijedan dogadjaj ne može nam pomoći; mi sami moramo si pomoći, ako nam ima pomoći*."
Tijekom dugog niza godina mi Hrvati kao da nešto očekujemo od nekih vanrednih dogadjaja. Naša lozinka kao da je: "Nadajmo se". Odasvud budi nam lozinkom: "Ne dajmo se". Pomozimo si sami, pa će nam i Bog pomoći!

IX. Pomaži Hrvatu

Pomaži Hrvatu, jer pomažeš bratu!
Suviše nam jada zadavaju naši dušmani, koji hoće da nas zatru, pa da nas nestane s lica zemlje. A da mi sami budemo ortaci njihovi, gložeći se medju sobom i izjedajući jedan drugoga?
Čestit čovjek ne radi nikome o glavi, pa ni zatorniku sreće svoje. A kamo li da čestit Hrvat kopa grob svome bratu Hrvatu!
Pomaži Hrvatu, gdje možeš i kako možeš. Pomaži rataru, zanatliji, trgovcu; pomaži svakomu tko radi kao pravi Hrvat. Ako ti je birati izmedju Hrvata i tudjina, odaberi Hrvata, pa bio i manje vrijedan od tudjina. Neka ti bude vazda geslo: "*Svoj k svomu!*" Pomaži Hrvatu, ne pitajući ga, da li je iz Zagorja ili Primorja, iz Dalmacije ili Istre, iz Bosne i Hercegovine ili Slavonije. Ta svi ste sinovi jedne majke, svi ste Hrvati!
Pomaži ne samo Hrvatu, nego i svemu, što je hrvatsko. Podupiraj hrvatsku knjigu, hrvatsko slikarstvo i kiparstvo, hrvatsku pjesmu i glazbu, hrvatske družine i zborove; pomaži svemu, što promiče napredak, čast, sreću i slavu hrvatskoga naroda i domovine. U današnje doba, gdje svaka ptica k svojem jatu leti, gradi i kiti samo svoje gnijezdu. U tudje međutim ne diraj; ali zašto da pomažeš tudjinu, često jačemu i imućnijemu, a u tvojoj kući gola sirotinja vapi za svagdanjim hljebom. Ljubi brata Hrvata i pomaži mu, jer zgodno veli stara narodna: "*Tko ne priznaje brata za brata, priznat će tudjina za gospodara*."
Dvije su teške rane, s kojih hrvatski narod stoljećima krvari. Jedna je rana hrvatska zavist ili "hrvatski jal", a druga je rana slavenska nesloga.
Hrvatska je zavist daleko na zlu glasu, te nam se svijet zbog nje već i podrugiva. A što je još gore, hrvatski je jal otac još težim grijesima: kleveti, potvori, zlobnom douškivanju i još zlobnijem opadanju. A kleta nesloga, taj istočni grijeh svih slavenskih naroda, upropastila je već toliko slavenskih plemena, te prijeti propašću i onima, koja još nekako dišu.[6]
70
Braćo hrvatska, iščupajmo iz grudi naših korov zavisti i nesloge, te podignimo u srcima našim oltar bratske ljubavi i pažnje.

---

[5] Johann Gottlieb Fichte (1762.-1814.), njemački filozof koji je pomogao izgradnji njemačke narodnosti u 19. stoljeću svojim govorima "Reden an die deutsche Nation", koje je držao u Berlinu 1807. i 1808.
[6] Klaić ovime vjerojatno misli na Poljsku koja je zbog nesloge ostala bez svoje države. U vrijeme pisanja ovih zapovijedi nije još bila obnovljena poljska država.

Teče eto četvrto stoljeće, što su se brojni pradjedovi naši pred turskom silom sklonili u Ugarsku i Austriju, pa se u tim zemljama nastanili pokraj Madžara i Nijemaca. Potomci njihovi, okruženi odasvud tudjim življem, koji hoće da ih proguta, brane se i nastoje, da se održe. Svake godine sastaju se tisuće i tisuće hrvatskoga puka u nekom selu tik na medji Austrije i Ungarije, pa onda pod vedrim nebom i pred Božjim hramom slave i obnavljaju svoje "hrvatsko bratimstvo". Baš kao nekad stari Grci prigodom svojih narodnih igara.
Ej da bog da, da se "hrvatsko bratimstvo" naskoro stane slaviti i obnavljati i u materi zemlji, pošto u njoj nestane hrvatskoga jala i slavenske nesloge!

X. Sve za domovinu, za Hrvatsku!

Slatko i dično je za domovinu živjeti, za nju disati, raditi, za nju svaku žrtvu prinositi.
Španjolcu je domovina Španjolska, Talijanu Talijanska, Nijemcu Njemačka, Poljaku Poljska, Čehu Češka, a Bugarinu Bugarska. A Hrvatu? Hrvatu je domovina Hrvatska, samo i jedino Hrvatska.
Domovina je čovjeku kao i rodjena majka. Kao što ima samo jedna majka, tako je i jedna domovina. Nitko na svijetu nema dvije domovine, a kamo li širu i užu!
U srednjem vijeku u doba plemićke i staleške prevlasti, moglo se je naći hrvatske gospode, koja su se razmetala, da su sinovi dviju domovina; ali u današnje doba, u vijeku pučkoga vladanja i narodnosti, toga više nema. Kaže doduše narodna poslovica: *"Umiljato janje dvije majke sisa";* ali da ih i ljubi i za njih živi, toga poslovica ne kaže. Tko danas tvrdi, da ima dvije domovine, taj naprosto laže: taki dvoživac nema nijedne domovine, već mu je domovina svagdje, gdje dobro i lagodno živi.
Za svoju domovinu Hrvatsku živi i radi, hrvatski sine, da ti bude velika, slobodna, slavna i srećna! Radeći za njezino dobro, radiš za sebe, za svoju porodicu, za sve, što ti je milo i drago.
Bože sačuvaj, da bi toj domovini Hrvatskoj ikada zaprijetila pogibija od kakova silnika. Ali ako zaprijeti, ne žacaj se za spas domovine žrtvovati sve, pače i dragocjeni život svoj. Jer bolje je pasti u grob, nego biti rob. Narod, koji ljubi ruke svome krvniku, koji i krv svoju lijeva za ropstvo svoje, nije zapravo ni narod, jer gazi čovječje dostojanstvo svoje. On je izmet naroda.
Slatko je i dično za domovinu živjeti, ali još je sladje i dičnije, ako ustreba, za nju umrijeti.
Ne žacaj se, ako ustreba, poginuti za domovinu Hrvatsku i na tankim vješalima. Isus Krist nije se kratio za spasenje čovječanstva umrijeti na sramotnom drvu križa! I prvi su kršćani, sljedbenici Kristovi rado i veselo srtali u smrt, dovikujući rimskim carevima, svojim krvnicima, ponosito: "Zdravstvuj, care, umirući te pozdravljaju!"[7] I umirali su bez straha i jadikovanja, tisuće i tisuće. Ali što je više ginulo mučenika, sve je više kao iz zemlje nicalo oduševljenih kršćana, tako te je već Tertulijan[8] mogao doviknuti caru Septimiju Severu[9]: "Krv mučenika sjeme je za kršćane." Mučenička smrt tvoja, hrvatski sine i hrvatska kćeri, rodit će takodjer tisuće hrabrih osvetnika!
"*Pleme naše izginuti ne će*".

---

[7] *Ave caesar, morituri te salutant!*
[8] Tertulijan (lat. Quintus Septimius Florens Tertullianus), latinski ranokršćanski pisac (o. 160. - o. 220). Bio je rodom iz Kartage. Prije prijelaza na kršćanstvo bio je odvjetnik, a kasnije borbeni branitelj kršćanstva. Pisao je i o problemima praktičnog morala.
[9] Car Lucius Septimius Sever carevao je u Rimu od 193. do 211. godine i dao je pogubiti mnoštvo kršćana.